

УДК 372.3.007.1

**УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНИМИ ПРАКТИКАМИ НА ЗАСАДАХ СПІВРОБІТНИЦТВА І
ПАРТНЕРСТВА ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ
ІНЖЕНЕРІВ**

Ануфрієва О. Ф.

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

У статті розглянуто процес управління навчальними практиками на рівні організації педагогічної взаємодії між учасниками освітнього процесу, що стимулює їх до професійної самореалізації, набуття досвіду самоменеджменту. Відмічено, що формування професійної самореалізації залежить від правильно підібраних методів управління навчальними практиками. Уточнено поняття «управління навчальними практиками майбутніх інженерів» як стимулювання розвитку професійної самореалізації майбутніх інженерів, формування вміння студентів співпрацювати та взаємодіяти між собою.

Ключові слова: навчальні практики, педагогічне стимулювання, управління, педагогічні умови, професійна самореалізація інженера.

**УПРАВЛЕНИЕ УЧЕБНЫМИ ПРАКТИКАМИ НА ЗАСАДАХ СОТРУДНИЧЕСТВА И
ПАРТНЕРСТВА КАК УСЛОВИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ САМОРЕАЛИЗАЦИИ
БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ**

Ануфриева О. Ф.

Харьковский национальный педагогический университет

имени Г. С.Сковороды

В статье рассмотрены процессы управления учебными практиками на уровне организации педагогического взаимодействия между участниками учебного процесса, это стимулирует их к профессиональной самореализации, получению опыта самоменеджмента. Отмечено, что формирование профессиональной самореализации зависит от правильно подобранных методов управления учебными практиками. Уточнено понятие «управление учебными практиками будущих инженеров» как стимулирование развития профессиональной самореализации будущих инженеров, формирование у студентов умений сотрудничать и взаимодействовать между собой.

Ключевые слова: учебная практика, педагогическое стимулирование, управление, педагогические условия, профессиональная самореализация инженера.

**MANAGEMENT OF EDUCATIONAL PRACTICE IN AMBUSHESM COOPERATION
AND PARTNERSHIP AS A CONDITION OF PROFESSIONAL SELF-REALIZATION OF
FUTURE ENGINEERS**

Anufrieva O.F.

Kharkiv National Pedagogical University named after S.Skovorody

The article examines the processes of management teaching practices at the level of organization of pedagogical interaction between the participants of the educational process, it encourages them to professional self-realization, getting the experience of self-management. It is noted that the formation of professional self-realization depends on well-chosen educational practice

management techniques. The notion of "management training practices of future engineers" as stimulating the development of professional self-realization of the future engineers, the formation of the students' abilities to collaborate and interact with each other.

Keywords: *educational practice, teacher incentives, management, pedagogical conditions, professional self-realization of the engineer.*

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Професійна самореалізація фахівця технічної галузі є важливим чинником його конкурентноздатності на ринку праці. Від своєчасного і мобільного розкриття власного потенціалу залежить їх професійна придатність до розв'язання виробничих завдань. Сучасне виробництво та сфера збуту вимагають підвищення професійних якостей з метою просування власного виробництва на більш високі рівні, конструювання нових технологій, проектування нових виробів та впровадження сучасних технологічних процесів. Сучасний інженер має бути підготовлений до партнерства та співробітництва, керування різними ланками виробничо-споживчої сфери діяльності, співпрацювати з іноземними фахівцями.

У зв'язку з цим необхідно вдосконалювати навчальні практики майбутніх інженерів, застосовувати інформаційно-комунікативні технології, здійснювати диференційований підхід у розв'язанні практичних завдань.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Загалом питання управління навчальною діяльністю, організації педагогічного процесу, побудови міжособистісних взаємин між суб'єктами освітнього процесу висвітлюються в працях психологів Л. Виготського, П. Гальперіна, Д. Ельконіна, О. Леонтєва, А. Петровського, С. Рубінштейна, відомих педагогів Ю. Бабанського, В. Давидова, В. Сластьоніна. Щодо організації педагогічного процесу, практики студентів у вищих технічних навчальних закладах йдеться в працях О. Коломійця, Ю. Кучеренко, Н. Скрипник, Н. Руденко, С. Рідкозубової та інших. Над проблемою стимулювання навчально-пізнавальної діяльності працювали Л. Аристова, Д. Ельконін, В. Давидов, М. Данилов, М. Осипова та інші. Однак, у дослідженнях недостатньо розкрито проблему професійної самореалізації майбутніх інженерів у процесі навчальних практик [1-3].

Цілі статті – розкрити суть управління навчальними практиками на засадах співробітництва й партнерських відносин як умови ефективної професійної самореалізації майбутніх інженерів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Управління навчальними практиками на засадах співробітництва й партнерських відносин розуміємо як таку організацію педагогічної взаємодії між учасниками освітнього процесу, що стимулює їх до професійної самореалізації, набуття досвіду

самоменеджменту. Спільна праця викладача і студента допомагає сформувати культуру професійної самореалізації. Використовуючи в дослідженні поняття «культура професійної самореалізації студентів», наведемо його визначення як цілеспрямоване спостереження і вивчення досвіду професійної самореалізації успішних працівників технічної сфери, педагогів-інженерів з одночасним пошуком й оцінкою власних потенцій, нерозкритих в професійній діяльності, а також реалізація знайдених, але ще нерозкритих корисних професійних можливостей, їх корекція й аналіз. Результатом сформованої культури професійної самореалізації майбутніх інженерів є готовність виявляти і розвивати особистісно-професійний потенціал на творчому рівні у транспортній галузі, дотримуватися ділового етикету, будувати міжособистісні стосунки.

У дослідженні нами виявлена суперечність між прагненнями майбутніх інженерів самостійно приймати рішення у виробничих ситуаціях і недостатнім рівнем професійної самореалізації та її науково-методичним забезпеченням у вищих технічних навчальних закладах. Доречними є висновки з дослідження А. Крохмаль, яка проблему формування самостійності майбутніх інженерів розглядає в зв'язку з практикою. На думку автора, «найбільш ефективним при цьому є оперття на особистісно-професійний досвід студентів, який вони набувають під час виробничих практик, у процесі професійної діяльності і виконання науково-дослідних проектів. Участь у практичній діяльності найбільш повно дозволяє усвідомити студенту брак у себе знань, умінь, якостей, необхідних для успішної професійної самореалізації, і спонукає майбутнього фахівця до активного самовдосконалення» [1, с.8].

Нами був проведений тест П. Лоена «Керівник або виконавець» серед студентів перших та других курсів (60 осіб) вищого технічного навчального закладу. Отримані результати виявили проблему недостатнього розуміння студентами функціональних обов'язків, що може негативно впливати на формування їхньої самостійності, яка є невід'ємною рисою практиканта та зниження продуктивності в майбутньому. Як свідчить аналіз результатів опитування, до «керівників» віднесено таких студентів, які розуміють права та обов'язки працівника технічної галузі, структуру організації інженерної роботи, необхідність планування та контролю підлеглих для досягнення поставленої виробничої мети (35%). До «виконавців» віднесено таких студентів, які не виявляють якостей лідера, пасивні, не бажають брати на себе будь-яку відповідальність (50%). Це студенти, для яких професійна самореалізація не є життєвою метою. Інші 15% студентів, яких ми назвали індивідуалістами, вони занадто впевнені в самостійних рішеннях, однак, в організаційних питаннях це заважає виробленню колективної думки, прийняттю спільних рішень.

Уточнені нами управлінські компетенції майбутніх інженерів, які формуються під час навчальних практик, наведено в таблиці.

Управлінські компетенції майбутніх інженерів

<i>Загальнонаукові компетенції</i>
Уявляють виробничі потреби, професійні функції, типові складові структури професійної діяльності, співставляють власні потенційні можливості зі специфікою професії
<i>Професійні компетенції</i>
Володіють знаннями специфіки виробничої галузі, про матеріали інженерно-економічних вишукувань, топографічні плани і проектні розробки, а також уміннями тестувати та аналізувати роботу системи, реалізувати власний потенціал в умовах проектної організації, співробітництва, партнерських домовленостей
<i>Соціально-особистісні компетенції</i>
Розуміння суспільно значущої мети професійної компетентності; схильність до виявлення толерантності, креативності, комунікабельності, самостійності
<i>Інструментальні компетенції</i>
Володіння професійними методами роботи різного напрямку складності, прийомами управління інформацією, техніками самоменеджменту

В основі науково-методичного забезпечення лежить педагогічне стимулювання. Стимулювальним механізмом студентів до професійної самореалізації є постановка мети. Мета має пов'язуватися з психологічним дійсним станом студента та орієнтувати його на вирішення найближчих актуальних завдань навчально-пізнавальної діяльності. Вона реалістична, сформульована в чітких, конкретних критеріях її досягнення, підкріплена уявленнями про власне «Я», представленими в образі професійного «Я». Між найближчою і далекою метою має існувати відповідність. Ступінь досягнення мети залежить від того, настільки вона усвідомлена й прийнята студентом як така, до якої прагне його власне «Я», а не до якого це «Я» змушене прагнути з точки зору зовнішніх мотивів. Постановка професійної мети повинна супроводжуватися усвідомленням способів її досягнення та наявних внутрішніх можливостей студента. На всіх етапах досягнення професійної мети студенту необхідно мати зворотний зв'язок про відповідність виконання дій поставленим завданням. Складання майбутніми інженерами професійного плану саморозвитку позитивно впливає на якість їх професійної самореалізації.

На якість професійної самореалізації студентів також впливає використання нестандартних форм проведення занять. Якщо організувати на заняттях ігри, «наради з екстремальних питань», дискусії, круглі столи, то студенти будуть активними, висуватимуть цікаві рішення поставлених проблем, не боятимуться відповідати за допущені помилки. Такі форми вимагають знайомства майбутніх інженерів з ідеєю, проблемою, зіставлення нового зі своїм досвідом, переробки інформації, порівняння власного досвіду з досвідом інших людей, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, вибору оптимальних способів досягнення мети.

Нам імпонує наведена І. Таможською низка прикладів ситуацій взаємодії, які наближували майбутніх фахівців технічного профілю до реальних умов професійної діяльності, а саме: презентаційні («Інтер'ю», «Аукціон», «Влаштування на роботу»), що спонукали студентів до розвитку ціннісного ставлення до професії, людей, прийняття обґрунтованих, виправданих рішень, заснованих на вільному етичному виборі та виявленні сенсу власних дій; інтелектуально-прогностичні («Ділові переговори», «Обери проект»), що сприяли логічному прогностичному мисленню майбутніх інженерів; перцептивно-емпатійні («Намалюй портрет уявного співрозмовника», «Як заспокоїти роздратованого замовника автомобільного сервісу»), які формували сприйняття іншої людини, ставлення до її потреб і труднощів, що пов'язані з самореалізацією в професійній діяльності; мовленнєві («Однохвилинний виступ», «Ритор», «Ділове листування»), котрі допомагали засвоїти основи ділової мови; креативні («Криголам», «Сам собі режисер»), спрямовані на творчу самореалізацію студентів тощо [2].

Висновки. Таким чином, суть управління навчальними практиками на засадах співробітництва й партнерських відносин як умов ефективної професійної самореалізації майбутніх інженерів полягає в тому, що одночасно заохочується ініціатива і самостійність студентів, цілеспрямовано організовується педагогічна взаємодія між суб'єктами освітнього процесу, стимулюється професійне самовизначення й правильний вибір професійної діяльності. У подальшому дослідженні бажано розробити педагогічні умови професійної самореалізації майбутніх інженерів.

Список використаних джерел

1. Крохмаль А. М. Формування потреби у професійному самовдосконаленні студентів вищих технічних навчальних закладів : автореф. дис. на здобуття канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / А. М. Крохмаль. – Харків, 2012. – 20 с.
2. Таможська І. В. Формування вмінь ділового спілкування майбутніх фахівців технічного профілю у процесі вивчення соціально-гуманітарних дисциплін : автореф. дис. на здобуття канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / І. В. Таможська. – Харків, 2014. – 20 с.
3. Улитина Т. И. Компоненты и принципы реализации системы педагогического стимулирования технического творчества студентов профессиональных организаций / Т. И. Улитина // Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии : сб. ст. по матер. LVIII междунар. науч.-практ. конф. – № 11(56). – Новосибирск : СибАК, 2015. – Режим доступа : <http://sibac.info/conf/pedagog/lviii/43347>